ECLI:LV:AT:2021:0330.C69240620.12.S

Lieta Nr. C69240620, SKC-366/2021
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2021.gada 30.martā

Senāts šādā sastāvā:
senatore Ļubova Kušnire,
senators Aivars Keišs,
senatore Inta Lauka

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar SIA „Rex Holding" kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 6.novembra spriedumu SIA „Rex Holding" prasībā pret SIA „Kurzemes dabas fondi" par līguma neizpildes rezultātā radīto zaudējumu atlīdzināšanu un līgumsoda piedziņu.

Aprakstošā daļa

Ņemot vērā, ka ar senatoru kolēģijas 2021.gada 12.februāra rīcības sēdes lēmumu lietā ierosināta kasācijas tiesvedība daļā par līgumsoda un tiesāšanās izdevumu piedziņu, bet pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedums ir stājies likumīgā spēkā, turpmākajā lietas izklāstā tiks norādīti apstākļi un argumenti saistībā ar minētajiem prasījumiem.

[1] SIA „Rex Holding" 2020.gada 3.aprīlī Kurzemes rajona tiesā cēla prasību pret SIA „Kurzemes dabas fondi", lūdzot piedzīt līguma neizpildes rezultātā radītos zaudējumus 8 140 EUR un līgumsodu 814 EUR.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

Starp SIA „Rex Holding" kā pircēju un SIA „Kurzemes dabas fondi" kā pārdevēju 2018.gada 1.septembrī noslēgts pirkuma līgums par dzīvojamā moduļa iegādi. Līgumā paredzēts, ka modulim jāatbilst līgumā noteiktajai tehniskajai specifikācijai. Līguma darbības termiņš noteikts līdz 2019.gada 8.maijam (līguma 4.1.punkts), savukārt līguma summa –10 140 EUR.

Atbildētāja izrakstījusi pavadzīmes, kuras prasītāja pilnīgi apmaksājusi, bet konkrētais dzīvojamais modulis netika izveidots. Sazinoties ar atbildētājas pārstāvi /pers. C/ noskaidrots, ka dzīvojamais modulis ir pabeigts tikai daļēji, prasītājai tika paziņota moduļa atrašanās vieta un 2019.gada 20.jūnijā prasītāja pārņēma nepabeigto moduli savā valdījumā. Veicot moduļa pārbaudi, konstatēts, ka modulis neatbilst līgumā noteiktajai tehniskajai specifikācijai.

Prasītāja ir noteikusi, ka nepabeigtā moduļa vērtība ir 2 000 EUR. Atlikusī par moduli samaksātā summa 8 140 EUR piedzenama no atbildētājas, jo prasītājai pārdota līguma noteikumiem neatbilstoša prece (Civillikuma 2030., 2021.pants).

Pušu noslēgtā līguma 6.1.punktā paredzēts līgumsods 0,5% no nepiegādātā produkta vērtības par katru nokavējuma dienu, sākot ar desmito dienu no noteiktā termiņa beigām. Ievērojot minēto un līguma 4.1.punktā noteikto līguma izpildes (piegādes) termiņu, kas beidzās 2019.gada 8.maijā, aprēķināts līgumsods 12 901,90 EUR, taču ievērojot Civillikuma 1716.panta trešo daļu, no atbildētājas piedzenams līgumsods, kas nepārsniedz 10% no pamatsummas, attiecīgi 814 EUR.

[2] Ar Kurzemes rajona tiesas 2020.gada 15.jūlija spriedumu prasība apmierināta.

[3] Izskatot lietu sakarā ar SIA „Kurzemes dabas fondi" apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2020.gada 6.novembra spriedumu prasību apmierināja daļēji, no atbildētājas prasītājas labā piedzina zaudējumus 3 000 EUR, bet pārējā daļā prasību noraidīja.

Apelācijas instances tiesas spriedumā norādīti šādi apsvērumi.

[3.1] Starp pusēm noslēgts pirkuma līgums, nodibinot tiesiskās attiecības, atbilstoši Civillikuma 2021.pantam. Neraugoties uz atbildētājas iebildumiem, no lietas apstākļiem izriet, ka tā konkrēto līgumu ir atzinusi par sev saistošu ar visām no tā izrietošajām sekām (Civillikuma 1835.pants). Par līguma maksu prasītāja līgumā paredzētajā termiņā – līdz 2019.gada 8.maijam, un arī vēlāk nav saņēmusi tam atbilstošu preci.

Tā kā šajā gadījumā pieņemts daļējs izpildījums, prasītājai ir tiesības uz tai radīto zaudējumu atlīdzināšanu, jo preces cenas noteikšana ir pārdevēja prerogatīva. Tādējādi prasītājai ir tiesības uz atlīdzību tādā apmērā, kāds bija nepieciešams, lai moduli pabeigtu un iegūtu preci, kuru tā iegādājās.

Lietā ir nodibināts, ka prasītāja moduļa izbūvi ir pabeigusi pati, bet tai nav saglabājušies pierādījumi par līdzekļiem, kas ieguldīti moduļa pabeigšanā. Lietas izskatīšanas gaitā /pers. C/ liecināja par stadiju, kādā modulis bija, kad prasītāja to pārņēma, kā arī par modulī ieguldītajiem līdzekļiem un darbu. Liecinieka norādīja, ka moduļa pabeigšanai bija nepieciešami 3 000 EUR līdz 4 000 EUR. Izvērtējot lietas apstākļus, atzīstams, ka no atbildētājas prasītājas labā piedzenami 3 000 EUR.

[3.2] Atbilstoši Civillikuma 1716.pantam un līguma 4.1. un 6.1.punktam prasītāja sākot ar 2019.gada 18.maiju bija tiesīga aprēķināt līgumsodu līdz 2019.gada 20.jūnijam, kad tā moduli pārņēma savā valdījumā.

Vienlaikus nepieciešams nodibināt, vai atbildētāja pieļāvusi prettiesisku līguma pārkāpumu (Civillikuma 1657.pants).

No lietas apstākļiem izriet, ka sarunas par moduli tika risinātas ar /pers. C/, prasītāja ar atbildētājas valdes locekli nebija sazinājusies līdz 2019.gada 5.jūlijam, taču līgumsoda maksimālais apmērs bija sasniegts jau 2019.gada 28.maijā. Fakts, ka ar /pers. C/ bija pilnvarojums vienoties par moduļa piegādi, nenozīmē, ka arī visi pārējie ar līgumu saistītie jautājumi bija risināmi ar viņu.

Tādējādi par pamatotām atzīstamas atbildētājas šaubas par apmēru, jo prasība pierādīta tikai daļēji. Atbildētāju nevar vainot uzmanības trūkumā,

vieglprātībā vai nolaidībā, līdz ar to nav pieļauts nokavējums (Civillikuma 1656.pants) un atbildētāja atsvabināma no pienākuma veikt līgumsoda samaksu.

[4] Par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 6.novembra spriedumu SIA „Rex Holding" iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

Apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi materiālo tiesību normas un nav ņēmusi vērā judikatūras atziņas, kurās ir sniegts attiecīgo tiesību normu iztulkojums.

Izskatāmajā lietā ir nodibināmi apstākļi prasītājas aprēķinātā līgumsoda piedziņai no atbildētājas. No lietā esošajiem pierādījumiem (elektroniskā pasta sarakste, pirmstiesas brīdinājums) ir redzams, ka prasītājas paziņojums par saistību neizpildi nosūtīts pašai atbildētājai. Moduļa vērtība un prasītājas veiktā samaksa nav apstrīdēta, un tieši šim apstāklim bija jāpievērš tiesas uzmanība. Tāpat būtiska nozīme ir apstāklim, ka atbildētāja šaubas par saistības apmēru ir izteikusi tikai pēc lietas ierosināšanai tiesā, iepriekš nekādas šaubas netika paustas, it īpaši, ievērojot to, ka atbildētāja no prasītājas saņemtās naudas summas ir deklarējusi Valsts ieņēmumu dienestā.

Ņemot vērā minēto, tiesa nepamatoti piemēroja Civillikuma 1656.pantu, liedzot prasītājai tiesības saņemt līgumsodu par saistību neizpildi. Lietā ir nodibināmi priekšnoteikumi līgumsoda samaksas pienākuma noteikšanai. Piemērojot Civillikuma 1656.pantu, tiesa nav ņēmusi vērā judikatūras atziņas (Senāta 2017.gada 29.septembra spriedums lietā Nr. SKC- 209/2017) par atbildētājas iespējamo šaubu atbilstošu izvērtējumu. Šajā sakarā ir būtisks pašas tiesas secinājums par to, ka atbildētājai ir saistošs /pers. C/ un prasītājas noslēgtais līgums.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudot apelācijas instances tiesas sprieduma likumību atbilstoši kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka spriedums daļā par līgumsoda un tiesāšanās izdevumu piedziņu ir atceļams.

[6] Atbilstoši Civillikuma 1716.panta pirmajai daļai līgumsods ir pametums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību neizpildi, nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

Pārbaudāmajā spriedumā pareizi norādīts, ka viens no priekšnoteikumiem, ko nepieciešams konstatēt līgumsoda piemērošanai, ir parādnieka nokavējums.

Saskaņā ar Civillikuma 1652.panta 3.punktu parādnieka nokavējums ar visām tā sekām iestājas pats no sevis, kad viņš palaidis garām termiņu, kas nolikts izpildīšanai vai nu ar likumu, vai ar līgumu, vai arī pēc parašas. Lai atzītu parādnieka nokavējumu citos gadījumos, viņam jādabū papriekš atgādinājums no kreditora vai tā vietnieka (Civillikuma 1654.pants).

Konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesa nodibināja un kasācijas kārtībā netiek apstrīdēts, ka atbildētāja ir puse 2018.gada 1.septembra pirkuma līgumā. Saskaņā ar šo līgumu atbildētāja ir uzņēmusies saistību izgatavot dzīvojamo moduli par līguma 3.1.punktā nolīgto cenu 10 140 EUR un 2019.gada 8.maijā piegādāt to prasītājai līgumā norādītajā vietā (līguma 4.1.punkts). Tāpat nepastāv strīds, ka līgumā noteiktajā termiņā prasītāja moduli nesaņēma, lai gan pirkuma cena jau bija samaksāta pilnā apjomā un par citu preces piegādes datumu puses nebija vienojušās. Tiesa konstatēja, ka savā valdījumā prasītāja moduli pārņēma 2019.gada 20.jūnijā.

Pirkuma līguma 6.1.punkts noteic, ka gadījumā, ja pārdevējs neievēro līguma 4.1.punktā noteikto piegādes termiņu, pārdevējs maksā naudas sodu 0,5% apmērā no nepiegādātā produkta vērtības par katru nokavēto dienu, sākot ar desmito dienu no noteiktā termiņa beigām.

Atzīstot, ka atbilstoši Civillikuma 1716.pantam un līguma 4.1. un 6.1.punktam prasītāja sākot ar 2019.gada 18.maiju bija tiesīga aprēķināt līgumsodu līdz 2019.gada 20.jūnijam, kad tā moduli pārņēma savā valdījumā, tiesa vienlaikus atsaucās uz Civillikuma 1656. un 1657.pantu un prasību daļā par līgumsoda piedziņu noraidīja. Minētās tiesību normas uz lietā nodibinātajiem strīda faktiskajiem apstākļiem attiecinātas nepamatoti.

[6.1] Civillikuma 1656.pantā norādīto apstākļu esība izslēdz pamatu konstatēt parādnieka nokavējumu kā tādu. Šādos apstākļos vispār nevar rasties pamats līgumsoda, kas pielīgts par saistības neizpildīšanu īstā laikā (termiņā), piemērošanai.

Savukārt Civillikuma 1657.pants piemērojams gadījumā, kad parādnieka nokavējums ir pieļauts, taču tiesa uz šajā tiesību normā minētajiem pamatiem nolemj atbrīvot parādnieku no nokavējuma nelabvēlīgajām sekām (tostarp, piemēram, no līgumsoda).

Konkrētajā gadījumā tiesa uz vienu un to pašu faktisko situāciju attiecināja abas minētās tiesību normas, kas nav pareizi. Nav iespējama tāda situācija, kurā tiesa konstatē nokavējuma neesību un tajā pašā laikā lemj par parādnieka atbrīvošanu no nokavējuma nelabvēlīgajām sekām.

[6.2] Konkrētajā gadījumā Civillikuma 1656.panta piemērošanu tiesa pamatoja ar atbildētājas šaubām par saistības apmēru, kam, Senāta ieskatā, prasījuma par līgumsoda piedziņu aspektā nav izšķirošas nozīmes.

Lietā ir pieteikti divi prasījumi: 1) par pirkuma cenas samazināšanu un tās daļas atmaksāšanu sakarā ar lietai konstatētajiem trūkumiem (modulis neatbilst tehniskajai specifikācijai); 2) par līgumsoda piedziņu par saistības nodot lietu līgumā noteiktajā termiņā neizpildīšanu īstā laikā. Atbildētājas saistības apmērs pirmajā prasījumā ir noteikts ar tiesas spriedumu. Taču minētās saistības apmēram nav saistošas nozīmes līgumsoda un tā apmēra noteikšanā.

Saskaņā ar līgumu līgumsods ir pielīgts par saistības neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) un tas padarīts atkarīgs no nokavējuma perioda, nepiegādātās preces cenas, kas šajā gadījumā līgumā ir skaidri noteikta – 10 140 EUR. Līguma noteikumi par pirkuma priekšmeta (kas ir viena vesela lieta) cenu, kā arī par tā nodošanas termiņu – 2019.gada 8.maijs, un pielīgto līgumsodu 0,5% apmērā no termiņā nepiegādātās lietas cenas, noteiktajā kārtībā nav apstrīdēti. Tāpat nav apstrīdēts fakts, ka lietu prasītāja saņēma tikai 2019.gada 20.jūnijā.

Minētie apstākļi, kas veido pamatu līgumsoda samaksas pienākumam, nav nekādā saistībā ar pušu strīdu par to, kādā apmērā ir atmaksājama pirkuma cenas daļa par atsavinātajai lietai konstatētajiem trūkumiem.

Tādējādi ir pamats secinājumam, ka Civillikuma 1656.pants uz strīda faktiskajiem apstākļiem attiecināts nepamatoti, jo no minētās tiesību normas izrietošās tiesiskās sekas piemērotas, nekonstatējot atbildētājas pamatotas šaubas par līgumsoda noteikšanai nozīmīgiem apstākļiem.

No pārbaudāmā sprieduma izriet, ka atbildētāja tiek atbrīvota no nokavējuma nelabvēlīgajām sekām saskaņā ar Civillikuma 1657.pantu, tāpēc, ka prasītāja sazinājusies ar atbildētājas valdi tikai 2019.gada 5.jūlijā, lai arī līgumsoda maksimālais apmērs bija sasniegts jau 2019.gada 28.maijā.

No šāda pamatojuma nav saprotams, kā šādu faktu esība, tiesas ieskatā, var būt par pamatu secinājumam, ka atbildētāju nevar vainot ne uzmanības trūkumā, ne vispār vieglprātībā vai nolaidībā.

Pirkuma līgumā ir skaidri un nepārprotami noteikts, ka izgatavotais modulis atbildētājai bija jānodod 2019.gada 8.maijā. No līguma un arī no likuma neizriet, ka prasītājai būtu jāvēršas pie atbildētājas tieši, lai atgādinātu par tās saistībām un atbildību par saistību nepildīšanu. Šādi apstākļi nav noteikti kā priekšnoteikums atbildībai par līgumsaistību neizpildīšanu termiņā.

Tātad arī Civillikuma 1657.panta piemērošanu tiesa pamatojusi ar apstākļiem, kas neveido pamatu minētās tiesību normas attiecināšanai uz konkrēto gadījumu.

[7] Apkopojot iepriekš izklāstītos apsvērumus, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda piedziņu, nevar atzīt par likumīgu, tas ir atceļams, un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Ievērojot to, ka tiesāšanās izdevumi ir atlīdzināmi proporcionāli apmierināto prasījumu daļai, spriedums ir atceļams arī daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu.

[8] Spriedumu daļā atceļot, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai SIA „Rex Holding" atmaksājama drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 6.novembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda piedziņu, kā arī par tiesāšanās izdevumu piedziņu, un šajā daļā nodot lietu jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā.

Atmaksāt SIA „Rex Holding" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore	Ļ. Kušnire
Senators	A. Keišs
Senatore	I. Lauka